

Ioan LEPADATU

TRADIȚII
POPULARE
LOCALE

(CULEGERI)

ZĂRNEȘTI
1997

EDITURA TRANSILVANIA EXPRES

2015

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	5
CAP. I - DOINE.....	7
CAP. II - CÂNTECE.....	10
CAP. III - BALADE.....	14
CAP. IV - HORE.....	16
CAP. V -STRIGĂTURI, CHIUITURI.....	17
CAP. VI - COLINDE SI URĂRI.....	34
CAP. VII - ZICATORI SI GHICITORI.....	44
CAP. VIII - PROVERBE.....	53
CAP. IX - CUGETĂRI PERSONALE.....	61
CAP. X -GHICITORI.....	62
CAP. XI - VORBE DIN BATRÂNI.....	67
CAP. XII - TRADIȚII ȘI OBICEIURI - CREDINȚE.....	70
CAP. XIII - DESCÂNTECE.....	82
CAP. XIV - EXPRESII.....	87
CAP. XV - COMPANIA FECIORILOR.....	89
CAP. XVI - PORTUL POPULAR.....	97
CAP. XVII - JOCURILE POPULARE TRADIȚIONALE...	103
PORECLE LOCALE.....	107
FOTOGRAFII.....	117

Respe în prima duminică din postul Paștelui), *Muma ploii*, *Pașarudele* (ritual de invocare a ploii), *Sânzienele*, *Compania feciorilor din Zărnești* (obicei din cadrul sărbătorilor de iarnă). Nu lipsește nici prezentarea riturilor de trecere: nașterea, nunta, înmormântarea, cu toate caracteristicile pe care le au în această parte de țară. De asemenea capitole importante sunt rezervate în această carte preocupărilor pe care le-a avut Ioan Lepădatu în cercetarea portului popular (a cărui frumusețe și simplitate l-a impresionat) și a jocurilor populare tradiționale cu un repertoriu foarte bogat, autorul mărturisind că a întâlnit aici, la Zărnești, în jur de patruzeci de dansuri.

Prin scrierile sale, Ioan Lepădatu a reușit să scoată la iveală particularitățile acestei frumoase zone a Țării Bârsei în care el însuși și-a avut rădăcinile și de care a fost atât de mândru.

Această lucrare va sta în atenția specialiștilor dar și a iubitorilor de folclor, ea deschizând perspectiva unor cercetări viitoare.

*Muzeul de Etnografie și Folclor,
Brașov*

CAPITOLUL I DOINE

EU DOINESC

Eu doinesc, pădurea crapă
Mândra patru boi adapă
Nu-i adapă că le sete
Și-i adapă că mă vede.
Eu doinesc, codrul răsună
Mândra patru boi adună.

Refren:

Boii mei când aud doina
Ară țelina și holda.
Boii mei când le doinesc;
Ară de se prăpădesc;

Iar când văd o copiliță
Alerg iute-n poieniță
Alerg iute s-o gălesc
Și de doină să-i vorbesc.

(Voiculeț Maria, sept.1976)

Frunzuliță ca iarba
A sosit primăvara
Frunzuliță foi mărunte
Pleacă oile la munte
Cu ciobanii lor în frunte
Printre văi și printre fagi
Înainte turmei dragi.
Vremea vine, vremea trece
Ciobănașul își petrece
În mijlocul oilor
Sus în vârful munților
La cetina brazilor.
Toată vara stă, doinește
Pe iarbă se odihnește
Și la mândruța gândește.
Și-apoi la Vinerea Mare
Cade frunza mototoale
Și moare murgul de foame.
Pleacă oile la vale
Și rămân strungile goale
Oile fără-de băcițe
Și stâni fără stăpâni
Izvoare fără ciopoare.
Săraci brazi încetinați
Voi de ce vă legănați?
Cum să nu ne legănăm
Că noi pustii rămânem

Că se duc și nu mai vin
Pân-la Sfântul Constantin
Că ne-apasă iarna, rea
Până o veni primăvara.

(Stanciu Moroie, septembrie 1978)

MĂ DUSEI

Mă dusei la plug în coastă
Cu boii de la nevastă
Și arai pe cât arai
De departe mândra strigai
Și cu ochii după dânsa
Mi s-a rupt plugul și bârsa
Până să fac bârsă nouă
Mi s-a rupt grindeiu-n două
Și până să fac grindeiu nou
Mi s-a sângerat un bou
Și până să-i dau de leac
Mi s-a sângerat și celălalt.
Eu fecior de-a mea măsură
M-am dus fără bici în mână,
Eu fecior de om bogat
M-am dus fără boi în sat !

(Pișcu Traian, aprilie 1983)

CAPITOLUL II CÂNTECE

(de dor, dragoste, bătrânești, cătănești, haiducești)

TRAGE BOII

Trage boii și-mi ghicește
Codru de ce-ngălbenește,
Omul de ce-nbătrânește:
Codrul de zăpadă multă
Omul de inimă ruptă.
Codrul de zăpadă grea
Omul, de inimă rea.
Codrul are-n el verdeață
Omul, dor și grea viață,

MĂI BĂDIȚĂ

Măi bădiță, bădișor
Ce vii seara târzior,
Ori de mine nu ți-e dor ?
Ba mi-e dor leliță, tare
Nu pot trece, Bârsa-i mare.
Că Bârsa-i cu mărăcini
Nu pot trece de vecini.

Că Bârsa-i cu pietricele
N-o pot trece de durere.

Pe sub deal pe sub pădure
Fuge-o nevestică-n lume
Fugită de la bărbat
Cu pruncul nebotezat

Scumpă măicuța mea
Nu știu maică oi putea
Plânsu-mi piept îl l-oi ținea
Doctorii și leacuri multe .
N-au putut să te ajute
Numai moartea vicleana
Ea a fost lecuitoarea
Scumpă măicuța mea.
La toate porțițele
Fete cu măicuțele
Numai la porțița mea
S-a dus și n-oi mai vedea
Scumpă măicuța mea.

Doamne dușmancele mele
Dear avea ele putere
M-ar tăia m-ar face lemne
M-ar pune stângen la drum
M-ar arde m-ar face scrum

Scoate Doamne cuiele
Și le astupă gurile
La toate dușmancele.

(Scorțea Vioara, 1996)

Pruncu-ncepu a plânge
Dar ea din gură îi zice:
Taci pruncule nu mai plânge
Că vin hoții și ne strânge.
Bine vorba nu sfârșea
Doisprezece hoți venea.
Hei, nevastă fi a noastră
Îngroapă-ți pruncu-n pământ
Vino cu noi l-a iubit.
Ba eu pruncu n-oi -ngropa
Că-i rupt din inima mea
Și m-o bătea Precista.

(Stanciu Moroie, septembrie 1978)

SCRISOARE DE LA ILIE

(Cred că face referire la un caz din primul război mondial. Am auzit-o cântându-l soacra mea, care la rândul său l-a auzit de la alte persoane. Acest cântec s-ar putea să fi circulat prin toată țara).

Această carte draga mea
Și scumpa mea soție
Cîntînd-o s-o păstrezi cu drag
Și-n sân s-o porți la tine
Căci nu e-o carte așa de rînd
Ci testament prin care-ți las
A mea avere ție.
Și ce frumos am început
Cu traiul, de ți minte
Și câte planuri noi urzeam
Pe zeci de ani-nainte,
Dar astăzi cum se prăbușesc
Acum pentru vecie
Acele planuri și nădejdi
Iubita mea soție.
Îmi pare rău ca mor pe-aici
Și tu rămâi de mine
Dar Dumnezeu e bun și El,
Griji-va și de tine
Acum te rog, o draga mea
Să nu fi obădată
Și iarta-mă soția mea
De ți-am greșit vreodată.
Și-acum îți spun, o draga mea
Că toate a le mele
Și casa mea și locul meu
Și moara din Vâlcele
Să fie ale tale.
Această carte, draga mea

E poate cea din urmă
Și-acuma văd că-n urma mea
Un glonț de tun mă curmă.
Această carte, draga mea
Și scumpa mea soție
Citind-o s-o păstrezi cu drag
Bărbatul tău, Ilie.

(Maria Voiculeț, 1984)

CAPITOLUL III BALADE

Variantă mioritică locală.

Ciobănaș de la miori
Un-ți-a fost soarta să mori?
Sus în vârful munților
La cetina brazilor.
Lumina cin-ți-a ținut
Când traiul ți-a asfințit?
Luna sus pe cerul blând
De scăldat, cin-te-a scăldat?
Ploile, când a plouat.
Groapa cine ți-a făcut?
Ursul când a răcâit.
Miorița mea cea bună

Du-te-n sat la a mea mumă.
Să nu-i spui că am murit,
Spune-i că m-am logodit
Cu păsări, cu căprioare,
C-o mândră privighetoare.
Vină acolo să le-asculte
Pe mine să nu mă uite.

(Maria Voiculeț, septembrie 1976)

BALADA HAIDUCULUI

Primăvara cântă cucu
Ș-am să pun șaua pe murgu
Să mă duc unde mi-e gându.
Dar veni luna lui mai
Să mă plimb din plai în plai
Cu merinde pe trei cai,
Unu-i roșu ca și focu
Altu-i negru ca și corbu
Iară murgul cel mai mare
Care mă poartă călare
Noaptea pe la drumul mare
Să țin calea la cei răi
Cari ne-au jefuit pe noi.

(Stanciu Moroie, septembrie 1978)